

Koncepcia zdravotnej starostlivosti v odbore gynekológia a pôrodnictvo

Číslo: 28494-1/2006-OZSO

Dňa: 3.januára 2007

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo zdravotníctva“) podľa § 45 ods. 1 písm. a) zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 350/2005 Z. z. vydáva túto koncepciu:

1. Náplň zdravotnej starostlivosti v odbore

1.1. Náplň a hlavné úlohy starostlivosti v odbore, vymedzenie činnosti

Gynekológia a pôrodnictvo je špecializačný medicínsky odbor, ktorý sa zaoberá prevenciou, diagnostikou, liečbou, dispenzarizáciou gynekologických chorôb, fyziologickým a patologickým pôrodnictvom. Venuje sa fyziológii a patológii reprodukčného systému ženy vo všetkých obdobiach jej života. Náplňou odboru gynekológie a pôrodnictva je starostlivosť o zdravý vývoj ženskej populácie.

1.2. Charakteristika starostlivosti v odbore

Hlavnou charakteristikou liečebno-preventívnej činnosti v odbore gynekológia a pôrodnictvo je prevencia a včasné zachytávanie porúch reprodukčného systému ženy, ich diagnostika a liečba, starostlivosť o zdravý vývoj plodu, rehabilitácia, dispenzarizácia, zdravotná výchova, ďalšie vzdelávanie pracovníkov v odbore a vedecký výskum. Hlavnými okruhmi činnosti sú:

1.2.1. Perinatológia

Základným cieľom perinatológie je rozvoj optimálnej diferencovanej starostlivosti o tehotné ženy a ich plod tak, aby bola zabezpečená vysoká kvalita populácie. Takýto cieľ je významný nielen z hľadiska medicínskeho a etického, ale aj z hľadiska sociálneho a ekonomického. Prenatálna starostlivosť v materstve a jej rozsah je daný osobitným predpisom.¹⁾ Obsahuje výkony od anamnézy cez fyzikálne vyšetrenia, špecializované vyšetrenia s udaním ich minimálnej frekvencie, ktoré sú potrebné pre zabezpečenie optimálnej starostlivosti o tehotnú ženu. Na základe rozhodnutia lekára so špecializáciou v odbore, ak to vyžaduje stav tehotnej, je možné ich rozšírenie na potrebné ďalšie diagnostické výkony. Algoritmus prenatálnej starostlivosti je možné zaradiť v tomto poradí:

¹⁾ Príloha č. 2 k zákonu č. 577/2004 Z. z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov.

- Diagnostika tehotnosti, starostlivosť o fyziologickú tehotnosť vrátane orgánových

systemov bez priameho vzťahu k reprodukcii; psychosomatická príprava tehotnej na pôrod a materstvo, príprava otca na účasť pri pôrode. Prevencia, diagnostika, terapia a dispenzarizácia rizikovej a patologickej gravidity.

- Diagnostika, liečba a dispenzarizácia chorôb a patologických stavov, ktoré sa vyskytli u tehotnej ženy.
- Vyhľadávanie, dispenzarizácia a liečba tých stavov, ktoré znamenajú zvýšené riziko pre tehotnosť.
- Prevencia, vyhľadávanie, diagnostika a liečba patologických stavov plodu vrátane indikácie a vykonávania potrebných invazívnych a operačných postupov.
- Vedenie spontánnych a operačných pôrodov, liečba prípadných sprievodných patologických stavov, zabezpečenie pôrodnicej analgézie a anestézie. Vedenie fyziologického a patologického šestonedelia.
- Dohľad nad dojčením, prevencia, vyhľadávanie, diagnostika a liečba porúch dojčenia a vykonávanie zastavenia laktácie v indikovaných prípadoch.

Po obsahovej stránke perinatológia zahŕňa poskytovanie zdravotnej starostlivosti v prenatalnom, intranatálnom, postpartálnom a postnatálnom období a spočíva v aktívnom vyhľadávaní rizikovej a patologickej tehotnosti, lekárske vedenie pôrodu a zabezpečenie fyziologického priebehu šestonedelia. Komplexnú zdravotnú starostlivosť o novorodencov s rešpektovaním všetkých osobitostí prenatalného a postnatálneho obdobia a jej organizáciu rieši Koncepcia zdravotnej starostlivosti v odbore neonatológia ²⁾.

Keď gynekológ zistí odchýlku od fyziologického priebehu tehotnosti, je povinný zabezpečiť včasnú a účinnú liečbu v ambulantnom alebo ústavnom zdravotníckom zariadení, oprávňujúcim liečiť zistenú patológiu. Princíp perinatologickej starostlivosti sa zakladá na systéme diferencovanej trojstupňovej starostlivosti o tehotné ženy a ich novorodencov:

- základný – prvý stupeň (bývalé NsP I. a II. typu)
- intermediárny – druhý stupeň (bývalé NsP III. typu)
- intenzívny – tretí stupeň (kliniky lekárskech fakúlt a SZU v Bratislave, špecializované centrá).

Z organizačného hľadiska sa musí umožniť, aby pôrodnice oddelenia zabezpečujúce perinatologickú starostlivosť prvého stupňa a intermediárne pracoviská druhého stupňa, mohli odosielať tehotné ženy, resp. novorodencov vyžadujúcich starostlivosť tretieho stupňa bez možnosti odmietnutia.

Odborná náplň v pôrodnicej činnosti je zameraná na centralizáciu predčasných pôrodov od začiatku 24. do 32. týždňa tehotnosti v perinatologických centrách tretieho typu alebo od dokončeného 32. týždňa tehotnosti v perinatologických centrách druhého typu. Závažné tehotenské patológie (ťažká preeklampsia, HELLP, kardiopatie, diabetes mellitus, rhi izoimunizácia, závažné vrodené vývojové chyby, rastová retardácia plodu a ďalšie patologické stavy s možným vitálnym ohrozením matky alebo plodu) majú byť liečené podľa závažnosti ochorenia v zariadeniach II. alebo III. typu, ktoré musia takéto rodičky prijať.

Základnými indikátormi kvality perinatálnej starostlivosti sú materská úmrtnosť, perinatálna mortalita a morbidita. Tieto kritériá kvality dávajú súhrn kvality poskytovanej zdravotnej starostlivosti jednotlivých zariadení a slúžia ako podklad pre zdravotné poisťovne pri uzatváraní zmlúv na poskytovanie zdravotnej starostlivosti.

²⁾ Koncepcia zdravotnej starostlivosti v odbore neonatológia, Vestník MZ SR čiastka 9 – 16/2006

1.2.2. Gynekológia

Jej obsahom je starostlivosť o ženu vo všetkých obdobiach jej života, zaraďujeme do nej:

- gynekológia detí a dospelých,
- vrodené vývojové chyby ženských pohlavných orgánov,
- gynekologická endokrinológia,
- zápalové ochorenia ženských pohlavných orgánov,
- endometrióza,
- sterilita a infertilita,
- plánované rodičovstvo a antikoncepcia,
- senológia,
- urogynekológia,
- nezhubné nádorové ochorenia ženských pohlavných orgánov,
- starostlivosť o ženu v perimenopauze, klimaktériu a senu,
- gynekologická sexuológia.

Svojou náplňou gynekológia koncentruje komplexnú škálu gynekologickej starostlivosti od novorodeneckého obdobia až po neskoré senu. Jej náplňou je starostlivosť o zdravý vývoj ženskej populácie a preto hlavnou metódou práce je prevencia, ktorá je v širokom rozsahu zakotvená v zákone.¹⁾ Zameranie gynekológie podľa jednotlivých okruhov činnosti môžeme podľa klinického obsahu a poskytovanej zdravotnej starostlivosti rozdeliť na prevenciu, diagnostiku, terapiu a dispenzarizáciu:

- vrodených vývojových chýb ženských reprodukčných orgánov,
- zápalové ochorenia ženských pohlavných orgánov a panvovej pobrušnice, vrátane sexuálne prenosných infekcií a generalizovaných zápalov pochádzajúcich z pohlavných orgánov alebo panvovej pobrušnice a prsníkov,
- poruchy hypothalamo-hypofýzo-ovariálnej osi vo všetkých obdobiach života ženy, a to primárne i sekundárne,
- endometriózy všetkých lokalizácií,
- inkontinencie moču u žien, urogenitálne fistuly a choroby ženskej močovej trubice, močového mechúra a poruchy mikcie,
- subjektívnych a psychosomatických ťažkostí (napr. bolesť, pruritus a pod.) nejasného pôvodu, lokalizovaných do pohlavných orgánov, panve alebo prsníkov,
- intersexuálnych stavov,
- koitálnych dysfunkcií ženy,
- ostatných chorôb a stavov, pokiaľ postihujú ženské pohlavné orgány, panvovú pobrušnicu alebo prsníky, alebo sa dotýkajú reprodukčnej funkcie ženy,
- príznakov a chorôb spojených so ženskou pubertou,
- príznakov a chorôb súvisiacich s menštruačným cyklom ženy,
- príznakov a chorôb spojených s klimaktériom alebo postmenopauzálnym vyhasnutím, či pooperačným chýbaním ovariálnej funkcie,
- prevenciu, diagnostiku, terapiu a dispenzarizáciu sterilného jedinca alebo páru, vrátane všetkých metód asistovanej reprodukcie,
- riadenie antikoncepcie a vykonávanie sterilizácie u žien, vrátane diagnostiky a terapie komplikácií,
- indikácie a vykonávanie umelého prerušenia tehotnosti a diagnostika a terapia komplikácií,
- genetického poradenstva u párov s genetickým rizikom, alebo s počatím poškodeného

- dieťaťa,
- prekoncepčná starostlivosť a poradenstvo,
- sexuálna výchova mládeže i dospelých.

1.2.3. Onkogynekológia

Hlavnou metódou práce onkogynekológie je prevencia, včasná diagnostika a liečba nádorov ženských pohlavných orgánov. Každá preventívna gynekologická prehliadka je zameraná na včasnú diagnostiku onkogynekologického ochorenia. Preventívne prehliadky zabezpečuje gynekológ u všetkých žien od 18. roku života, alebo od začiatku pohlavného života ženy raz ročne. Z onkologického hľadiska vykonáva onkologický skrining, diagnostiku, liečbu a dispenzarizáciu:

- prekanceróz ženských pohlavných orgánov vrátane prsníkov,
- všetkých nádorov ženských pohlavných orgánov, prsníkov a trofoblastu.

Všetky ženy so zistenými prekancerózami a nádorovými ochoreniami odosiela na špecializované pracoviská. Špecializované pracoviská dodržiavajú odporúčané postupy, navrhované Sekciou onkogynekológie pri Slovenskej gynekologicko-pôrodnickej spoločnosti. Zabezpečujú komplexnú diagnostiku a liečbu malígnych ochorení krčka maternice, tela maternice, ovárií, vulvy, vagíny a prsníka. V rámci dispenzarizácie vykonávajú odporúčané kontroly a adjuvantnú liečbu.

Pri plnení všetkých úloh gynekológie a pôrodnictva je potrebná úzka spolupráca ženských lekárov, pôrodných asistentiek, sestier a iných pracovníkov gynekologickopôrodnických zariadení poskytujúcich zdravotnú starostlivosť. Zdravotná starostlivosť poskytovaná v odbore gynekológia a pôrodnictvo zahŕňa prevenciu, diagnostiku, liečbu, ošetrovateľskú starostlivosť a pôrodnú asistenciu. V preventívnej starostlivosti sa podieľa na primárnej, sekundárnej, ako aj na terciárnej prevencii gynekologických ochorení. V oblasti diagnostiky na základe klinického vyšetrenia vrátane použitia diagnostických prostriedkov iných základných špecializácií komplexne hodnotí celkový klinický stav pacientky. V oblasti liečby zostavuje terapeutický algoritmus s optimálnym využitím konzervatívnych a chirurgických postupov, slúžiaci na dosiahnutie najlepších výsledkov liečby. V liečbe sa uplatňujú zásady diferencovanej starostlivosti na princípe spolupráce gynekologickopôrodnických pracovísk nižšieho stupňa s gynekologicko-pôrodnickými pracoviskami vyššieho stupňa a špecializovanými gynekologicko-pôrodnickými centrami. Zdravotná starostlivosť poskytovaná pri pôrode sa považuje za neodkladnú zdravotnú starostlivosť podľa osobitného predpisu.³⁾

Zdravotná starostlivosť v odbore je zabezpečovaná sieťou pracovísk, ktorú tvoria zdravotnícke zariadenia poskytujúce ambulantnú zdravotnú starostlivosť a zdravotnícke pracoviská poskytujúce ústavnú zdravotnú starostlivosť, ktoré spoločne vytvárajú sieť zabezpečujúcu kvalitnú a dostupnú starostlivosť pre všetky ženy. Sieť zdravotníckych zariadení v odbore tvoria štátne a neštátne zdravotnícke zariadenia (ambulantné, posteľové oddelenia, kliniky, špecializované ústavy). Optimálna štruktúra siete je stále vo vývoji, je však potrebné plne rešpektovať všeobecne platné normy pre zriaďovanie rôznych druhov zariadení, služieb, ich počty podľa veľkosti spádových území a ich charakteristiky s ohľadom na rôzne úrovne poskytovaných služieb (celoštátne, krajské, okresné a miestne).

Rozsah výkonov, ktorý je gynekológ kompetentný vykonávať je určený rozsahom špecializačného študijného programu, v ktorom bol gynekológ vyškolený a v ktorom získal

³⁾ § 2 ods. 3 zákona č. 576/2004 Z.z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

špecializáciu. Náplň a činnosť gynekológa riešia konkrétne vyhlášky, smernice, metodické usmernenia, odporučené postupy a iné právne normy. V tejto koncepčnej práci veľkú úlohu zohráva Slovenská gynekologicko-pôrodnická spoločnosť so svojimi odbornými sekciami a Slovenská lekárska komora.

A. Ambulantné pracoviská

1. Samostatné gynekologické ambulancie

Poskytujú základnú liečebno-preventívnu a špecializovanú starostlivosť a poradenskú činnosť v odbore. Vykonávajú konziliárnu činnosť pre všeobecných lekárov, súčasťou ich práce je aj posudková činnosť. Poskytujú špecializovanú starostlivosť so zameraním na konkrétnu špecializačnú a certifikovanú činnosť.

2. Zariadenia jednodňovej zdravotnej starostlivosti

Sú určené na vykonávanie výkonov v odbore, alebo na vykonávanie takých diagnostických a liečebných postupov, pri ktorých sa predpokladá, že pobyt pacientky na lôžku nepresiahne 24 hodín. Rozsah výkonov je daný odborným usmernením.⁴⁾ Personálne zabezpečenie a materiálno - technické vybavenie je stanovené vyhláškou.⁵⁾ Zariadenie na poskytovanie jednodňovej zdravotnej starostlivosti v odbore vyžaduje:

- špecializáciu v špecializačnom odbore gynekológia a pôrodníctvo a 10 rokov odbornej zdravotníckej praxe v danom špecializačnom odbore
- 5 rokov odbornej zdravotníckej praxe v príslušnom špecializačnom odbore, z ktorej posledné 3 roky predstavovali výkon špecializovaných pracovných činností na operačnej sále,
- pôrodnú asistentku so špecializáciou v špecializačnom odbore inštrumentovanie v operačnej sále v gynekológii a pôrodníctve a pôrodnú asistentku so špecializáciou intenzívna starostlivosť v gynekológii a pôrodníctve.

B. Zdravotnícke zariadenia ústavnej zdravotníckej starostlivosti

1. Gynekologicko-pôrodnické oddelenia všeobecných nemocníc, ktoré poskytujú nepretržitú liečebno-preventívnu starostlivosť pacientkám s akútnymi a chronickými ochoreniami v rozsahu určenom ich personálnym, lôžkovým a materiálno-technickým vybavením. Pacientky, ktoré vyžadujú náročné a špecializované vyšetrenia a liečbu, sú odosielané na špecializované pracoviská.

2. Gynekologicko-pôrodnické oddelenia všeobecných nemocníc vyššieho typu

Zvyčajne ide o fakultné nemocnice. Ak je gynekologicko-pôrodnické oddelenie výučbovou bázou lekárskej fakulty, Slovenskej zdravotníckej univerzity v Bratislave alebo fakulty ošetrovateľstva, môže sa po dohode štatutárneho orgánu zdravotníckeho zariadenia s príslušným rektorom vysokej školy označiť ako klinika. Povinné vybavenie vyplýva z náplne činnosti, ktorou je poskytovanie nepretržitej, zvlášť náročnej a špecializovanej ústavnej a ambulantnej starostlivosti ženám. Dôležitými zložkami je aj výchovno-vzdelávacia a vedecko-výskumná činnosť týchto pracovísk.

⁴⁾ Odborné usmernenie Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 0693/2006 o výkonoch jednodňovej zdravotnej starostlivosti, Vestník MZ SR čiastka 9 -16/2006.

⁵⁾ Vyhláška Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 428/2006 Z.z. minimálnych požiadavkách na personálne zabezpečenie a materiálno-technické vybavenie jednotlivých druhov zdravotníckych zariadení.

3. Špecializované pracoviská

Na týchto pracoviskách sa poskytuje ústavná zdravotná starostlivosť prevažne v jednom špecializačnom odbore, prípadne v odboroch s ním súvisiacich (napr. perinatologické centrum, národný onkologický ústav a pod.).

1.3. Vzťah odboru k ostatným medicínskym odborom

Odbor gynekológie a pôrodnictva úzko spolupracuje s ostatnými medicínskymi odborami. Úzka spolupráca je hlavne s hraničnými odborami, ku ktorým patria neonatológia, pediatria, onkológia, rádiológia, dermatovenerológia, sexuológia, chirurgia, urológia, vnútorné lekárstvo, endokrinológia, anesteziológia a intenzívna medicína a ďalšie. Princípy tejto medziodborovej spolupráce rešpektujú príslušné právne normy.

1.4. Odborno-metodické vedenie starostlivosti v gynekológii a pôrodnictve

Metodicky riadi gynekologicko-pôrodnickú starostlivosť ministerstvo zdravotníctva. Odborným garantom odboru je Slovenská gynekologicko-pôrodnická spoločnosť, ktorá prostredníctvom hlavného odborníka ministerstva zdravotníctva pre gynekológiu a pôrodnictvo usmerňuje a kontroluje úroveň zdravotníckej starostlivosti. Okrem hlavného odborníka túto činnosť vykonávajú aj krajskí odborníci pre gynekológiu a pôrodnictvo. Ich úlohy a kompetencie ustanovujú Smernica.⁶⁾ Hlavný odborník a krajskí odborníci vykonávajú dozornú činnosť v súčinnosti s lekárom samosprávneho kraja podľa zákona.⁷⁾ Na riešenie závažných problémov je ustanovený Poradný zbor hlavného odborníka. Tento úzko spolupracuje so Slovenskou gynekologicko-pôrodnickou spoločnosťou, konkrétne s výborom Slovenskej gynekologicko-pôrodnickej spoločnosti, jeho jednotlivými sekciami a Slovenskou lekárskou komorou.

Slovenská gynekologicko-pôrodnická spoločnosť má nasledujúce sekcie:

- Perinatologická sekcia.
- Endoskopická sekcia.
- Ultrazvuková sekcia.
- Sekcia asistovanej reprodukcie.
- Sekcia gynekológie detí a dospelých.
- Sekcia cervikálnej patológie a kolposkopie.
- Sekcia gynekologickej endokrinológie a klimaktéria.
- Sekcia urogynekológie.
- Senologická sekcia.
- Sekcia infekčných ochorení.
- Sekcia onkogynekológie.

Výbor Slovenskej gynekologicko-pôrodnickej spoločnosti odborne usmerňuje odbor prostredníctvom jednotlivých sekcií, publikovaním odborných stanovísk a zásad liečebnopreventívnej starostlivosti v odborných časopisoch, delegovaním svojich expertov ako konzultantov ministerstva zdravotníctva, Lekárskej komory, zdravotných poisťovní a legislatívnych orgánov.

⁶⁾ Smernica Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 1/1996, Vestníka Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky o odbornom usmerňovaní zdravotnej starostlivosti čiastka 1 – 2/1996.

⁷⁾ Zákon č. 576/2004 Z.z.

- Výbor Slovenskej gynekologicko-pôrodníckej spoločnosti a ním poverení experti
- vypracúvajú návrhy koncepcie odboru, alebo novelizácie koncepcie,
 - odporúčajú vyšetrovacie a liečebné postupy,
 - odporúčajú personálne a materiálne podmienky pre zriaďovanie a prevádzku zariadení,
 - navrhujú spôsob zberu údajov pre štatistické účely,
 - vyslovujú sa k organizácii a náplni postgraduálnej výučby v odbore gynekológia a pôrodníctvo,
 - vyslovujú sa k základným smerom výskumu v gynekológii a pôrodníctve, k ich realizácii v jednotlivých zariadeniach a k ich hodnoteniu a využívaniu,
 - podieľajú sa na formulácii kritérií, k vydaniu licencie k výkonu činnosti v odbore gynekológia a pôrodníctvo.

1.5. Povinné hlásenia a spracovania štatistických údajov

Povinné hlásenia špecifické pre odbor:

- Správa o rodičke.
- Správa o novorodencovi.
- Štatistické hlásenie vrodenných chýb plodu.
- Hlásenie prípadov úmrtia matky.
- Hlásenie o potrate.

Povinné hlásenia nešpecifické pre odbor:

- Hlásenie zhubných novotvarov.
- Hlásenie nežiadúcich účinkov liekov.
- Hlásenie nozokomiálnych infekcií.
- Hlásenie pohlavne prenosných chorôb.

Spracovanie štatistických údajov:

- Analýza perinatálnej mortality a morbidity novorodencov.
- Analýza materskej úmrtnosti.
- Analýza onkogynekologickej starostlivosti.
- Ročné štatistické výkazy o ambulantnej činnosti a činnosti lôžkových oddelení.

Vedené registre:

- Register perinatálnych výsledkov.
- Register materskej úmrtnosti.
- Register asistovanej reprodukcie.
- Register vrodenných vývojových chýb.

1.6. Dispenzarizácia

Pod dispenzarizáciou rozumieme aktívne a systematické sledovanie zdravotného stavu osoby, u ktorej je predpoklad zhoršovania zdravotného stavu, jej pravidelné vyšetovanie a liečba. Považujeme ju za formu prevencie, ktorá má zabezpečiť stabilizáciu ochorenia, alebo zabrániť komplikáciám pri adekvátnej a pravidelnej kontrolovanej terapii. Dispenzarizáciu vykonáva lekár so špecializáciou v odbore gynekológia a pôrodníctvo po zaradení pacientky

príslušnou zdravotnou poisťovňou do zoznamu dispenzarizovaných osôb. V odbore gynekológia a pôrodnictvo sú dispenzarizované pacientky s nasledujúcimi diagnózami:

- Stav po ca vulvae.
- Morbus Bowen.
- Queyratova erytroplakia.
- Leukoplakia vagíny a vulvy.
- Krauróza vulvy (lichen sclerosus et atrophicus).
- Stav po malígnom ochorení maternice.
- Atypická glandulárna (adenomatózna) hyperplázia endometria.
- Prekancerózy krčka maternice.
- Pozitívna HPV infekcia cervixu.
- Trofoblastická choroba.
- Stav po ca mammae.
- Výskyt ca mammae u prvostupňových príbuzných.
- Mamárne dysplázie (duktálna hyperplázia, atypická hyperplázia).
- Aberantná mliečna žľaza.
- Mastodýnia.
- Ekzém na bradavke alebo dvorci.
- Chronická cystická mastopatia.
- Nesangvinolentný výtok z bradavky.
- Benígne nádory:
 - uterus myomatosus*
 - cysta ovária*
- Stav po ca ovárií.
- Nádory s hraničnou malignitou (borderline tumor).
- Ženy so špecifickými zápalmi pohlavných orgánov.
- Užívateľky antikoncepcie.
- Užívateľky hormonálnej substitučnej terapie v postmenopauze.
- Toxoplazmóza v gravidite.

2. Rozvoj starostlivosti v odbore

2.1. Trendy vývoja starostlivosti v odbore na nasledujúcich 5-10 rokov

K očakávaným trendom vývoja v odbore v budúcnosti 5-10 rokov budú patriť najmä:

- technický pokrok, bude potrebné centralizovať špeciálnu zdravotnú starostlivosť na vybrané pracoviská a tým zaistiť ich optimálne využitie,
- prevencia a riešenie problematiky predčasných pôrodov, nádorových ochorení a metód asistovanej reprodukcie.
- Možno očakávať rozšírenie počtu ambulantne vykonávaných operačných výkonov a tým dôjde k nutnosti reprofilizácie a redukcie posteľového fondu.
- Vzdelávacia akontabilita úzko súvisí s kvalitatívnou zmenou v oblasti ďalšieho vzdelávania a jeho rovnocennosťou s pripravovaným jednotným kvalifikačným európskym rámcom vzdelávania (uplatnenie kreditného systému aj na špecializačné a certifikačné vzdelávanie zdravotníckych pracovníkov).

K hlavným programom odboru patria:

- prevencia a včasná diagnostika gynekologických nádorov (krčka maternice, tela maternice, vaječníkov a mliečnej žľazy),

- prevencia patológií v tehotnosti a ich včasná diagnostika,
- perinatologický program,
- diagnostika a liečba sterility.

K hlavným prioritám výskumu patria:

- zavedenie systému depistáže cervikálneho, endometriálneho, ovariálneho a mammárneho karcinómu,
- včasná diagnostika tehotenských patológií a predčasného pôrodu,
- metódy prenatálnej diagnostiky a terapie,
- metódy asistovanej reprodukcie.

2.2. Systém kontroly kvality poskytovanej starostlivosti v odbore

Každý poskytovateľ zdravotnej starostlivosti je povinný nepretržite zabezpečovať systém kvality⁸⁾ so zameraním na poskytovanú zdravotnú starostlivosť a na personálne zabezpečenie a materiálno-technické vybavenie. Odborné kritériá kvality majú byť navrhované ministerstvom zdravotníctva, ktoré vypracuje návrh indikátorov kvality a tieto slúžia po odsúhlasení vládou Slovenskej republiky nezávislému auditorovi na posudzovanie kvality a hodnotenie poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, ktoré vykonávajú stavovské organizácie a tieto by mali byť zrovnateľné s posudzovaním kvality v rámci Európskej únie.

Systém kvality má za cieľ znižovanie nedostatkov v poskytovaní zdravotnej starostlivosti pri súčasnom zvyšovaní spokojnosti osôb, ktorým sa zdravotná starostlivosť poskytuje. Navrhované indikátory kvality za odbor sa dynamicky prehodnocujú a dopĺňajú. Ich použiteľnosť má byť merateľná exaktnými hodnotami, ktoré zároveň slúžia k porovnaniu poskytovateľov zdravotnej starostlivosti na rovnakej úrovni.

2.3. Hlavné problémy starostlivosti v odbore a ich riešenie

K hlavným problémom odboru patria:

- zabezpečenie finančnej podpory a viaczdrojového financovania ekonomicky veľmi nákladnej starostlivosti s výraznejšou účasťou štátu, najmä na: onkologickom programe, perinatologickom programe, programe asistovanej reprodukcie, bude potrebné zabezpečiť motiváciu alebo povinnosť poisťovne dostaviť sa na preventívnu prehliadku.

2.4. Medzinárodná spolupráca

Slovenská gynekologicko-pôrodnická spoločnosť je reprezentačným orgánom a svojimi aktivitami úzko spolupracuje so Svetovou organizáciou gynekológov a pôrodníkov (FIGO) a inými medzinárodnými organizáciami.

3. Vzdelávanie pracovníkov v odbore

⁸⁾ § 9 zákona č. 578/2004 Z.z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Vzdelávanie zdravotníckych pracovníkov v odbore gynekológia a pôrodnictvo sa vykonáva na lekárskech fakultách, Slovenskej zdravotníckej univerzite v Bratislave a v akreditovaných pracoviskách odboru a úzko súvisí s činnosťou Slovenskej gynekologickopôrodnickej spoločnosti a Slovenskej lekárskej komory. Podľa nariadenia vlády⁹⁾ sa môžu vzdelávacie aktivity ďalšieho vzdelávania zdravotníckych pracovníkov realizovať ako špecializačné štúdium, certifikačná príprava a sústavné vzdelávanie.

3.1. Špecializačné štúdium

Jeho rozsah a dĺžka trvania pre odbor gynekológie a pôrodnictvo je daný špecializačným študijným programom, vypracovaným Akreditačnou komisiou ministerstva zdravotníctva a Odborom zdravotníckeho vzdelávania ministerstva zdravotníctva. Cieľom špecializačného štúdia v špecializačnom odbore gynekológia a pôrodnictvo je získanie špecializačnej spôsobilosti osvojením si potrebných komplexných, teoretických a praktických vedomostí a návykov v oblasti prevencie, diagnostiky a liečby zaručujúcich kompetentný a kvalifikovaný výkon samostatnej činnosti lekára v ambulantnej i ústavnej starostlivosti. Každý špecializačný študijný program má vypracovaný štandard teoretických vedomostí a praktických zručností, ktoré zdravotnícky pracovník musí zvládnuť, aby získal diplom o špecializácii v príslušnom špecializačnom odbore a mohol vykonávať špecializované pracovné činnosti samostatne.

Špecializačný študijný program pre odbor gynekológia a pôrodnictvo je uvedený v osobitnom vydaní vestníka ministerstva zdravotníctva¹⁰⁾. Dĺžka trvania špecializačného štúdia je päť rokov. Špecializačné štúdium sa ukončí špecializačnou skúškou. Získanie diplomu o špecializácii umožňuje, aby si lekár podal na Slovenskú lekársku komoru žiadosť o licenciu na výkon zdravotníckeho povolania lekár. Ak lekár chce poskytovať zdravotnú starostlivosť vo vlastnej ambulancii, je potrebné, aby získanú licenciu predložil príslušnému úradu samosprávneho kraja so žiadosťou o vydanie povolenia na prevádzkovanie ambulancie. Po získaní špecializácie sa môže lekár ešte užšie zamerať na niektoré pracovné činnosti potrebné v danej špecializácii. Subšpecializácie v gynekológii a pôrodnictve:

- gynekologická sexuológia
- gynekologická urológia
- mamológia
- materno-fetálna medicína
- pediatriká gynekológia
- reprodukčná medicína
- ultrazvuk v gynekológii a pôrodnictve
- onkológia v gynekológii.

Minimálna dĺžka trvania subšpecializačného štúdia v týchto odboroch je 3 roky.

3.2. Certifikačná príprava

Pre užšie zameranie na niektoré pracovné činnosti potrebné v danej špecializácii môže lekár so špecializáciou v špecializačnom odbore gynekológia a pôrodnictvo získať

⁹⁾ Nariadenie vlády č. 322/2006 Z. z. o spôsobe ďalšieho vzdelávania zdravotníckych pracovníkov, sústave špecializačných odborov a sústave certifikovaných pracovných činnosti.

¹⁰⁾ Vzorové špecializačné študijné programy a vzorové certifikačné študijné programy zdravotníckych pracovníkov – doplnok Vestník Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky, osobitné vydanie zo dňa 13.2.2006.

certifikačnou prípravou v akreditovanom certifikačnom študijnom programe týchto certifikovaných pracovných činností:

- diagnostika a liečba imunopatologických stavov v gynekológii,
- mamodiagnostika v gynekológii,
- rehabilitácia v gynekológii,
- rehabilitácia v pôrodníctve.

Certifikačná príprava sa skončí skúškou a po úspešnom ukončení vzdelávacia ustanovizeň vydá certifikát.

3.3. Sústavné vzdelávanie

Celoživotné vzdelávanie je potrebné na zabezpečenie potrebnej kvality poskytovania zdravotnej starostlivosti a ochrany občana alebo pacienta pred nesprávnym poskytovaním zdravotnej starostlivosti.

Realizácia sústavného vzdelávania zdravotníckych pracovníkov je možná formou:

- špecializačného štúdia,
- certifikačnou prípravou,
- vzdelávacími aktivitami ako sú konferencie, semináre, workshopy a kurzy, odborné stáže, prednášková, pedagogická, publikačná a vedecko-výskumná činnosť a podobne.

Sústavné vzdelávanie zdravotníckeho pracovníka má priebežne evidovať a v stanovenom intervale (päťročný) hodnotiť príslušná zdravotnícka stavovská organizácia. Táto v prípade nedostatkov navrhuje ich odstránenie alebo prijíma represívne opatrenia podľa závažnosti zistených nedostatkov až po pozastavenie či zrušenie licencie.

Úlohou zamestnávateľov je vytvárať podmienky na ďalšie vzdelávanie zdravotníckych pracovníkov v činnostiach, ktoré súvisia s vykonávaním odborných špecializovaných a certifikovaných činností.

Uznávanie vzdelávania úzko súvisí s možnosťou poskytovania zdravotnej starostlivosti občanmi ktorejkoľvek členskej krajiny EU, ale zakladá i možnosť poskytovania zdravotnej starostlivosti občanmi tretích krajín, v zmysle systému vzájomného uznávania odborných kvalifikácií, ako súčasť pravidiel voľného pohybu osôb, čo je jedným zo základných hodnotových znakov Európskych spoločenstiev.

4. Záverečné ustanovenie

Zrušuje sa Koncepcia gynekológie a pôrodníctva, ktorá bola uverejnená 14. mája 1998, v čiaske 8-9 Vestníka Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky.

Táto koncepcia nadobúda účinnosť 1. februára 2007.

Ivan Valentovič, v.r.
minister